

K PŮVODU MORAVSKÉHO RASTISLAVA Z JAZYKOVEDNÉHO HĽADISKA

On the Origin of Rastislav of Moravia From a Linguistic Point of View

Martin Diweg-Pukanec

DOI: 10.17846/CL.2020.13.1.44-50

Abstract: DIWEG-PUKANEC, Martin. *On the Origin of Rastislav of Moravia From a Linguistic Point of View*. This paper deals with three names of the successor to the throne after Mojmir I, ruler of Great Moravia, in the historical records: *Rastislavъ, *R'asticeъ and *Rasticeъ. The Late Proto-Slavic personal name *Rastislavъ of the Great Moravian ruler is doubtful. The names *R'asticeъ and *Rasticeъ are Central Slovak because Proto-Slavic *-itjo > West Slavic (including Central Slovak) -ice and Proto-Slavic *orst- > South Slavic as well as Central Slovak Rast-, and Central Slovak ra- > r'ä- > rä- (cf. Central Slovak r'ast', riast'). This fact has many historical consequences, the most important of which is the origin of the so-called Rastislav of Moravia.

Keywords: dialectology, Great Moravia, Proto-Slavic, Slavic languages, Slovak language, onomastics

Abstrakt: DIWEG-PUKANEC, Martin. *K pôvodu moravského Rastislava z jazykovedného hľadiska*. Tento článok sa zaoberá tromi menami následníka trónu po Mojmirovi I., vládcovi Veľkej Moravy, v písomných prameňoch: *Rastislavъ, *R'asticeъ a *Rasticeъ. Praslovanské osobné meno *Rastislavъ veľkomoravského panovníka je neisté. Mená *R'asticeъ a *Rasticeъ sú stredoslovenské, pretože praslovanské *-itjo > západoslovenské (vrátane strednej slovenčiny) -ice a praslovanské *orst- > južnoslovenské a stredoslovenské Rast- a stredoslovenské ra- > r'ä- > rä- (porov. stredoslovenské r'ast', riast'). Z tohto faktu vyplýva viacero historických skutočností, z ktorých najdôležitejšou je pôvod takzvaného Rastislava z Moravy.

Kľúčové slová: dialektológia, Veľká Morava, praslovančina, slovanské jazyky, slovenčina, onomastika

V našom nedávnom článku *K menám priamej línie Mojmirovskeho domu* pre časopis *Acta onomastica* (Pukanec 2020, 185-193) sme sa snažili poukázať na správny historickojazykovedný výklad osobných mien pravdepodobnej priamej línie domu Mojmirovcov, vládcov štátneho útvaru 9. – 10. storočia (nielen) v povodí rieky Moravy, ktorý sa volal *Morava*, ale tiež *Veľká Morava* (ojedinelé označenie Konštantína Porfyrogeneta) či nezriedka *Moravy* (plurál vo viacerých jazykoch, duál dvakrát v slovanskom). Predpokladáme v ňom, že otec najvýznamnejšieho vládcu tejto ríše Svätopluka I. bol najskôr synom Mojmíra I. a volal sa buď *Mojmír*, alebo *Svätopluk*, na čo poukazuje predovšetkým to, že Svätopluk mal synov s oboma týmito menami, ale priamu rodovú spojitosť medzi nositeľmi mien môže podľa nás navyše naznačovať sémantika oboch mien, keďže je rovnaká: meno *Mojmír* pochádza z **Mojmĕrъ* „slávny, znamenitý svojimi“ a *Svätopluk* zas zo **Svętopŕlkъ*/**Svętěpŕlkъ*, čo podobne znamená „slávny, znamenitý svojimi“.

Rastislav ako zrejme synovec (*nepos*) Mojmíra I. ani Slavomír, ktorí sú nositelia zvyšných dvoch známých kniežacích antroponým uvedeného štátu, príp. nitriansky Pribina, súčasník Mojmíra I., nemusia nevyhnutne predstavovať hlavnú líniu Mojmírovcov, ak za jej ústredného predstaviteľa či zakladateľa považujeme Mojmíra I. V tomto článku sa teda zameriame na mená vedľajšej línie Mojmírovcov, ktorej najvýznamnejším predstaviteľom musí byť v rámci tohto ponímania predovšetkým Rastislav, ale z onomastického hľadiska je ním možno aj Pribina. Slavomíra ako epizodického hrdinu veľkomoravských dejín, ktorý navyše ani nemusel byť kniežatom v pravom zmysle slova, ale len vodcom vzbúrencov, v tomto príspevku opomínáme.

Ako sme už v úvode článku uviedli, Morava sa označovala nielen singulárno, ale i plurálovo a najmä duálovo *Moravy* (historický nominatív duálu by bol *Moravě*). Metod mal byť takto arcibiskup *Vyšňuju Moravu* (MMFH II 1967, 165), resp. *Moravu* (MMFH II 1967, 253), teda práve dvoch naddunajských Moráv (pozri Stanislav 1978, 51, 66). Moravy mali asi i špecifickejšie názvy, aby sa vzájomne nejako odlišovali. Tieto sú dôležité, lebo ukazujú, že jazykovo neboli tieto dve kniežatstvá úplne jednotné. Špecifikácie názvov naznačuje tzv. Bavorský Geograf, ktorý po Čechoch spomína jedných Moravanov v podobe *Marharii* a neskôr pred Východnými Obodritimi, pochádzajúcimi z Potisia, resp. podľa mena z Pobodrožia, iných Moravanov v podobe *Merehanos* (MMFH III 1969, 287-288).

Obe etnonymá sú ku germánskemu pomenovaniu rieky Moravy *Maraha*, ktoré vzniklo z hydronyma *Marus*, ako ho zaznamenali už rímski dejepisci, pridaním germánskeho *ahwa* „voda, rieka“, kde spoluhláska *w* vypadla (pozri Kroonen 2013, 7). Otázkou však je, prečo v druhom názve vidíme doklad zmeny *Maraha* > *Mereha*-. Odpoveďou na túto otázku je práve analýza mena moravského kniežata Rastislava, kde vidíme podobnú zmenu, a to *Rastic* > *Restic*, čo sú jediné isté zachované podoby jeho mena. Faktom totiž je, že moravský Rastislav sa v súdobých prameňoch zapisoval *Rastislav* len málokedy, ak vôbec niekedy.

V latinských Fuldských análoch sa meno *Rastislav* nevyskytuje ani raz. Moravský panovník sa v nich spomína k rokom 846 – 871 mnohokrát a vždy v podobe *Rastiz*, resp. *Rastic* (pozri MMFH I 1966, 90-103). V ďalších relevantných latinských textoch je to podobne, teda bez *-slav*. V Xantenských letopisoch na rok 870, ako i 871 sa uvádza ako *Rasticus rex* (MMFH I 1966, 68), v Bertinských letopisoch je k roku 861 *cum Resticio Winidorum*, *Resticii*, k roku 862 *Resticio Winidorum*, k roku 863 *Restitio Winido*, k roku 866 *Restitio Winido*, *Restitius*, *contra Restitium*, k roku 870 *Resticium Winidum*, *Restitium Winidorum regulum*, *Restitii* a k roku 871 *Restitii* (MMFH I 1966, 74-78). Reginonova kronika má k roku 860 *Rastiz* (MMFH I 1966, 136), Weingartenské letopisy k roku 870 *Rastizius dux* (MMFH I 1966, 136), Hildeishamské letopisy majú k roku 864 spotvorené *Ratzidum*, tak aj letopisy weissemburské či ottobeuernské, altaichské zas *Razidum* a podobne aj ďalšie (MMFH I 1966, 136, 153, 154, 158).

Jediný starosloviensky prameň, ktorým je traktát mnícha Chrabra *O písmenách*, uvádza meno nášho panovníka v tvare *Rastica moravska*, resp. *Rasti c(ěsa)rę moravska* (MMFH III 1969, 371). Chrabrov spis je však, nanešťastie, dochovaný až v neskorších cirkevnoslovanských opisoch zo 14. – 17. storočia a v podobe, v ktorej je doložený, bol už zjavne upravovaný a dopĺňaný (MMFH III 1969, 364), takže ho sám osebe za úplne spoľahlivý prameň antroponyma považovať nemožno. Toto platí tiež pre zápisy mena moravského kniežata v ruskej cirkevnej slovančine, kde sa spomína ako *Rostislavъ* (pozri ESJS 13 2006, 752), pričom tieto datujeme do 12. – 13. storočia. Ešte mladšie sú potom cirkevnoslovanské zápisy *Rastislavъ* (pozri SJS III 1982, 616). Do 12. a 14. storočia datujeme podobne najstaršie rukopisy Legendy rímskej, kde sa nachádza latinizovaná podoba mena *Rastislaus*, *Rastilaus* (MMFH II 1967, 127).

Jednoznačne archaickú podobu antroponyma so *-slav* možno nájsť iba medzi zápsmi mien návsťevníkov kláštora z Cividalského evanjelia ako *Rastisclao*, čo je zápis, ktorý napríklad R. Stankov vo svojej nedávnej štúdiu o moravskom antroponyme *Rasticъ/Rastislavъ* opomína (pozri Stankov

2019, 349-370). A to asi preto, že mená sú v evanjeliu popísané tak trochu bez ladu a skladu, čím chceme povedať bez dostatočného kontextu, takže nie je isté, či tento zápis patrí ozaj moravskému Rastislavovi, aj keď je to dosť pravdepodobné, lebo sa dá predpokladať, že keď medzi pútnikmi boli Pribina, Kocel, Svätopluk s manželkou atď., bol tam i on (pozri MMFH III 1969, 332-333).

Dochované pramene nám v prípade, že tento predpoklad uznáme, umožňujú potom rekonštrukciu troch podôb mena následníka po moravskom Mojmirovi I.: predovšetkým zápis z Cividale, ale čiastočne i zápisy z ruskej cirkevnej slovančiny a latinskej Legendy rímskej **Rastislavb*, zápisy z Bertinských letopisov **Rǫsticb* a veľká väčšina latinských zápisov, ako i jediný starosloviensky prameň **Rasticb*. Všetky tri sú historickojazykovedne zaujímavé, no kým druhá a tretia podoba sú isté a jasne kladú meno do oblasti strednej slovenčiny, prvá podoba **Rastislavb* je neistá a neisté je aj jej zaradenie do tejto nárečovej oblasti. Dialektologicky totiž môže byť stredoslovenská, južnoslovenská a do úvahy pre ňu pripadá ešte pár menších praslovanských nárečových oblastí.

Na základe písomných prameňov však minimálne zápis *Rastisclao* z 9. storočia kladie nositeľa mena jednoznačne do Nitry, pretože ho do kláštora sprevádzal nejaký Nitrabor, ktorý je za ním v Cividalskom evanjeliu zapísaný hneď ako piaty v poradí, i *Gomer* (pozri MMFH III 1969, 332-333), ktorého meno zrejme poukazuje na hrad a župu *Gemer*, s prvým zápisom v roku 1198 *Gomur* (pozri viac Ondruš 1980, 276-277). Meno **Rasticb* svojou patronymickou príponou *-icb* (porov. napr. SP 2 1976, 55-60) poukazuje na to, že mohol jestvovať Rasticov otec s menom **Rastislavb*, ktorý mohol byť v kláštore. Vylúčiť však nemožno ani to, že súčasníci síce volali moravského panovníka **Rasticb*, resp. **Rǫsticb*, ale on sám sa nechal zapísať vo vznešenejšej podobe **Rastislavb*. Takéto špekulácie, samozrejme, patria do onomastiky i širšej jazykovedy, ale ťažko sa do nich púšťať, keď povaha zápisu je neistá a navyše analogických prípadov z moravského prostredia niet.

Z jazykovedného i historického hľadiska je oveľa istejšou podoba **Rasticb* s jej nárečovým variantom **Rǫsticb*, ktoré smerujú rovnako ako nositeľ zápisu *Rastisclao* k Nitre. Z hľadiska slovanskej dialektológie patria obidve podoby jednoznačne do západoslovanského nárečového makroareálu. Aspoň ak si budeme všimáť príponu *-icb* a uznáme, že tento sufix antroponyma pochádza zo staršieho **-itjo* (SP 2 1976, 55-60) a nie zo sémanticky i hláskovo možného, no v širšom onomastickom kontexte nepravdepodobného **-iko* (SP 1 1974, 97). Sufix **-itjo* je bežne známy predovšetkým z častých srbských, chorvátskych, ako i čiernohorských a bosniackych priezvisk s dnešnou príponou *-ić* či ruských alebo širšie východoslovanských priezvisk s dnešnou príponou *-ič*, ale rovnako tak aj zo slovenskej apelatívnej slovnej zásoby vo výpožičkách typu *kráľovič*. Kým praslovanská spoluhlásková skupina **tj* sa menila na srbské a chorvátske *ć* a východoslovanské *č*, v západnej slovančine sa menila na *c*, preto sa u západných Slovanov táto prípona, hoci je v ich pôvodných propriách oveľa menej frekventovaná, vyvíjala **-itjo* > *-icb* > *-ic*.

Západoslovanský sufix *-icb* v nami analyzovanom antroponyme **Rasticb* značne obmedzuje možnosti, odkiaľ mohol Rastic pochádzať. Ak opomenieme okrajovú etymológiu jeho mena k iránskeму *rast-* „správny, spravodlivý ap.“ (pozri viac ESJS 13 2006, 752), všeobecne sa akceptuje, že koreň *Rast-* antroponyma pochádza z praslovanského **orst-* „rásť“, ktoré sa zmenilo na južnoslovanské *Rast-* a na západoslovanské a východoslovanské *Rost-*. Jedinou veľkou výnimkou je tu stredná slovenčina, preto má spisovná slovenčina *Rastislav*, kým čeština *Rostislav*, poľština *Rościslaw*, ruská cirkevná slovančina *Rostislavb*, ruština *Rostisláv* atď. (pozri ESJS 13 2006, 752).

Jednoduchá úvaha nás potom privedie k tomu, že z dialektologického hľadiska muselo byť **Rasticb* stredoslovenské meno, lebo príponu *-icb* < **-itjo* mala len západná slovančina a v západoslovanskom nárečovom makroareáli zachovala len stredná slovenčina *Rast-* < **orst-*. Také jednoduché to však nebolo. Stredná slovenčina je síce jediným relevantným západoslovanským kandidátom zmeny praslovanského **orT-* na *raT-* v neakútových slabikách na začiatku apelatív, no niekoľko jej dokladov nájdeme napríklad aj v českej toponymii. Uvádza sa takto *Ralov*, *Rasochy*,

doložené už v stredoveku, *Rastory*, *Raští*, v roku 1373 zapísané ako *Rasta*, rovnako stredoveká *Raveň* a *Rastely*, uvádzané už v roku 1088 v podobe *Rastileh*. Stará čeština má navyše doložené aj apelatívum *letorastl*. Apelatívum je však ojedinelé a mohlo vzniknúť vplyvom cirkevnej slovančiny a toponymá sa nachádzajú geograficky obmedzene, nie súvislo na celom českom území, akoby boli iba odrazom nárečia nejakého kmeňa, lokalizovaného najskôr v južných Čechách (pozri Vondrová – Blažek 2001, 316-318; Novák 1980, 53), takže ďaleko od Pomoravia, ako je dnešné moravské Slovensko, Záhorie a ich okolie, čo bola prvá Morava štátu s názvom *Moravy*. Zo slovenskej strany stredoveké formy typu *Razowag* 1212, *Razwag* 1245 končia nanajvýš pri Trenčíne (pozri napr. Ripka 1975, 34-35).

Druhá Morava štátu s duálovým názvom *Moravy* bola v Ponitří. A práve širšie Ponitrie muselo byť tým územím, z ktorého pochádzal nositeľ mena **Rasticb*. Konečným argumentom, že Rastic pochádzal z Nitrianska, sú zápisy z Bertinských letopisov. Podoby *Resticius*, *Restitius* z tejto pamiatky reprezentujú formu **Rästicb*, ktorú možno najlepšie vysvetliť zo strednej slovenčiny, kde je po zmene *ra-* > *r'ä-* > *rä-* aj dnes miestami *bräda*, *kräj* a *räst* i *riast*, na čo upozornil už J. Stanislav (pozri Stanislav 1978, 50, 131-132).

Nitriansko a zadunajská Panónia ako potenciálne nárečové oblasti na rozhraní západoslovenského a južnoslovenského makroareálu, dnes by sme mohli čiastočne povedať stredoslovenské, môžu niesť i ďalší zaujímavý onomastický doklad zmeny *ra-* > *r'ä-* > *rä-*. Do blízkosti Nitry alebo do Panónie totiž možno klásť pôvod svätého Gorazda, designovaného nástupcu arcibiskupa Metoda, o čom svedčí toponymia k jeho menu. V nej rovnako môžeme vidieť zmenu *Gorazd-* > **Gorezd-*, resp. *Gerezd* (vokálnou harmóniou, obvyklou o. i. aj v maďarčine), pričom zaujímavé je predovšetkým toponymum *Gerezd*, doložené z roku 1480, v geografickej blízkosti toponyma *Kazil*, zapísanom v roku 1167, ktoré ukazuje na Pribinovho syna Kocela (pozri viac Krajčovič 2005, 122).

Izoglosu *ra* || *rä* teda vidíme i v antroponymách, nielen v etnonymách, resp. hydronymách či choronymách, ako boli uvedené dve Moravy **Maraha* a **Mereha*. Tieto dve Moravy, jednu v Pomoraví, druhú v Ponitří, mali podľa veľkej väčšiny historikov svojho času ovládať Mojmir II. proti nitrianskemu Svätoplukovi II., Mojmir I. proti nitrianskemu Pribinovi a proti nitrianskemu Svätoplukovi I. mal stáť Rastislav. Faktom ale je, že písomné pramene spájajú iba Pribinu s Nitrou v čase Mojmíra I. a Svätopluka I. na sklonku jeho života s nitrianskym Zoborom, takže tento predpoklad je založený len na nepriamych indiciách. Jazykovednou indíciou potom je, že v čase nitrianskeho Pribinu žil v ponitrianskej Morave aj Rastic, keďže jeho meno je stredoslovenské a Nitra stojí dnes na rozhraní západnej a strednej slovenčiny.

Samotný Pribina pochádzal z Nitry, alebo tam prinajmenšom bol významnou postavou v časoch Mojmíra I. Jeho meno navyše poukazuje na možnú spojitosť s Rasticom. Ako už bolo uvedené, v predpokladanej hlavnej línii Mojmirovcov, teda Mojmir I. – Svätopluk I. – Mojmir II./Svätopluk II., môže priamu rodovú spojitosť medzi nositeľmi mien naznačovať nielen ich opakovanie, lež i sémantika, keďže je rovnaká: meno *Mojmir* pochádza z **Mojiměrb* „slávny, znamenitý svojimi“ a *Svätopluk* zas zo **Světoplekь*/**Světěplekь*, čo rovnako znamená „slávny, znamenitý svojimi“. Meno *Rastislav* je však odlišné a značí „slávny rastom“. Podobnú sémantiku vidíme napríklad v prvej časti mien ako *Pribychval*, *Pribygoj*, *Pribyslav*, *Pribymir*, ktorá odkazuje na pribúdanie (pozri Niederle 1916, 155). Antroponymá *Pribyslav*, *Pribymir* ap. by takto boli synonymné s menom *Rastislav*. Sem potom patrí tiež meno nitrianskeho a panónskeho kniežata *Pribina*, kde je rovnaký koreň slovesa *pribyti* „pribudnúť“. Na pôvodné čítanie [y] (akoby [ü] = [u]) ukazuje napríklad už autentický zápis jeho mena za Kocelovým z Cividale: *Quocili*, *Priuuina* (MMFH III 1969, 333), hoci *Pribina* s *-i-* sa správne vykladá odsunutím *-y* z koreňa *priby-* a pripojením sufixu *-ina* (pozri Krajčovič 2005, 38).

Sufix *-icb* mohol byť patronymický, ako sme už spomenuli, ale tiež deminutívny (porov. napr. SP 2 1976, 55-60). Keď zoberieme do úvahy, že mnohovýznamová prípona *-ina* bola okrem iného rovnako deminutívna (porov. napr. SP 1 1974, 120-123), otvára sa nám určitý onomasticko-sémantický priestor na hypotézy o priamom rodinnom vzťahu Rastica s Pribinom. Treba však zdôrazniť, že nie je podporený, ako je to v prípade Mojmíra I. a Svätopluka I., antroponymami z Pribinovho nepochybniteľného príbuzenstva, ktorým je vlastne iba nositeľ mena *Kocel*, pričom pôvod tohto nie je celkom jasný. Pravdepodobnejšie sa preto z jazykovedného uhla pohľadu javí, že prípona *-icb* bude v prípade mena **Rasticb* patronymická a poukazovať potom na Rasticovho otca či predka Rastislava, možno práve toho, ktorý je v podobe *Rastisclao* zapísaný v Cividalskom evanjeliu a ktorý má vzťah k Nitre cez Nitrabora.

Netreba však zabúdať ani na to, že Rastic v rámci bojov Karlomana proti kráľovi Ludovítovi, svojmu otcovi, Pribinu zabil (porov. Steinhübel 2004, 122) a celkový vzťah medzi Rasticom a Pribinom ukazuje na nezmieriteľné nepriateľstvo, takže vzhľadom na priam vražedné pomery medzi Rasticom a jeho blízkym príbuzným Svätoplukom I. či medzi bratmi Mojmírom II. a Svätoplukom II. rodinný vzťah medzi Pribinom a Rasticom vylúčiť nemožno. Rasticovo prenasledovanie Pribinu doslova až za hrob by mohlo paradoxne svedčiť o príbuzenskej línii, lebo by malo zdôvodnenie v Rasticovom strachu zo straty moci alebo v jeho túžbe po jej zväčšení, oboje na základe nejakého rodového práva či legitimacy. Na to, že Pribina bol mojmirovec, poukazuje tiež to, že v čase vyhnania nebol ešte označený slovom *dux* „knieža“, lež *quidam* „akýsi“, ako aj úspech Mojmírovej akcie u kráľa Ludovíta II. Nemca, ktorého bol inak, aspoň neskôr, Pribina chránencom (MMFH III 1969, 310-311).

Na záver našej štúdie už len zhrnieme, že meno *Rastislav* medzi moravskými panovníkmi asi vôbec nefigurovalo. Rovnaká sémantika antroponým *Mojmír* a *Svätopluk* môže naznačovať priamu rodovú spojitosť medzi ich nositeľmi, pričom túto potvrdzuje najmä to, že Svätopluk I. bol otcom synov s menami *Mojmír* a *Svätopluk*. Táto hypotetická myšlienka je zaujímavá v súvislosti s tým, že meno nástupcu Mojmíra I. nebolo zrejme *Rastislav*, ale skôr *Rastic*. Prípona *-ic* môže byť buď patronymická, čím by poukazovala, že Rasticovým otcom bol nejaký Rastislav, alebo deminutívna, čím by meno *Rast-ic* mohlo byť významovo identické s *Prib-ina* a poukazovať na nejakú vedľajšiu vetvu Mojmírovcov, čo by bol teda podobný prípad sémantického stotožnenia ako v prípade *Mojmír – Svätopluk*. Sémantika antroponým **Rasticb* a *Pribina* však rozhodne nemôže byť pri takýchto historických hypotézach kľúčovým argumentom a musíme sa na ňu pozeráť ako na špekuláciu bez dostatočnej opory.

Isté pri mene *Rastic* je iba to, že sufix *-ic* je západoslovenský a koreň *Rast-* najmä južnoslovenský a stredoslovenský, takže antroponymum *Rastic* je v dnešnej terminológii najskôr stredoslovenské, čo potvrdzuje tiež jeho podoba **R'asticb*. Na základe relevantných písomných prameňov je možné v rámci Moráv lokalizovať iba Pribinu na začiatku kariéry do Nitry a Svätopluka na konci života do Nitry. Na základe skúmania veľkomoravských antroponým je zas možné spojiť Rastica na začiatku života s Nitrianskom. Párovanie veľkej väčšiny historikov typu pomoravský Mojmír I. proti ponitrianskemu Pribinovi, pomoravský Rastislav proti ponitrianskemu Svätoplukovi I. a pomoravský Mojmír II. proti ponitrianskemu Svätoplukovi II. sa ukazuje byť o čosi zložitejšie, ako sa zvyklo celé desaťročia tradovať, pretože Mojmírovi z Pomoravia by nemali dôvod pomenúvať potenciálneho následníka trónu ponitrianskym nárečím. Toto je aj hlavný záver predloženého jazykovedného výkladu o pôvode moravského Rastislava.

REFERENCES

- ESJS 13. 2006. Etymologický slovník jazyka staroslověnského 13. Praha, 751-814.
- Krajčovič, Rudolf. 2005. Živé kroniky slovenských dejín skryté v názvoch obcí a miest. Bratislava.
- Kroonen, Guus. 2013. Etymological Dictionary of Proto-Germanic. Leiden – Boston.
- MMFH I – *Magnae Moraviae fontes historici I*. 1966. Praha – Brno.
- MMFH II – *Magnae Moraviae fontes historici II*. 1967. Brno.
- MMFH III – *Magnae Moraviae fontes historici III*. 1969. Brno.
- Niederle, Lubor. 1916. Slovanské starožitnosti. Díl II. Svazek 1. Základy kulturních starožitností slovanských. Víra a náboženství. Praha.
- Novák, Ľudovít. 1980. K najstarším dejinám slovenského jazyka. Bratislava.
- Ondruš, Šimon. 1980. Pôvod názvov slovenských vrchov, hradov a stolíc. In *Studia Academica Slovaca* 9. Bratislava, 261-283.
- Pukanec, Martin. 2020. K menám priamej línie Mojmírovského domu. In *Acta onomastica LXI/1*, 185-193.
- Ripka, Ivor. 1975. Dolnotrenčianske nárečia. Bratislava.
- SJS III. 1982. Slovník jazyka staroslověnského III. Praha.
- SP 1. 1974. Słownik prasłowiański. Tom 1. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- SP 2. 1976. Słownik prasłowiański. Tom 2. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Stanislav, Ján. 1978. Starosloviensky jazyk 1. Veľká Morava a Panónia. Kultúrny jazyk a písomníctvo. Konštantín Filozof, Metod a Kliment sloviensky. Fonetika. Bratislava.
- Stankov, Rostislav. 2019. Проблема лексических моравизмов и имя моравского князя: Растиць или Растиславъ [The problem of lexical moravisms and the name of Moravian prince: Rasticъ or Rastislavъ]. In *Славянское и балканское языкознание. Палеославистические чтения – 2* [Slavic and Balkan Linguistics. Paleoslavistic Texts – 2]. Moscow, 349-370.
- Steinhübel, Ján. 2004. Nitrianske kniežatstvo. Bratislava.
- Vondrová, Marcela – Blažek, Václav. 2001. Slovanské archaismy a dialektismy v toponymii Čech. In *Čeština – univerzália a specifika* 3. Brno, 311-342.

SUMMARY: ON THE ORIGIN OF RASTISLAV OF MORAVIA FROM A LINGUISTIC POINT OF VIEW. This paper deals with three names of the successor to the throne after Mojmir I, ruler of Great Moravia, in the historical records: *Rastislavъ, *R'ästicъ and *Rasticъ. The Late Proto-Slavic personal name *Rastislavъ of the Great Moravian ruler is doubtful. The names *R'ästicъ and *Rasticъ are Central Slovak because Proto-Slavic *-itjo > West Slavic (including Central Slovak) -icъ and Proto-Slavic *orst- > South Slavic as well as Central Slovak Rast-, and Central Slovak ra- > r'ä- > rä- (cf. Central Slovak r'äst, riast). This fact has many historical consequences, the most important of which is the origin of the so-called Rastislav of Moravia. On the one hand, since *Mojm'ěrvъ/*Mojm'irъ and *Svět'ěp'ьlkъ/*Svět'op'ьlkъ, names of the direct line of Great Moravian rulers, both mean the same (the first personal name is reinterpreted as *Mojim'ěrvъ < Proto-Indo-European *moios “my (regiment, house)” + *meh₁-ro- “glorious, great”, and the latter one as *Svět'ěp'ьlkъ/*Svět'op'ьlkъ < Proto-Slavic *svět “glorious, great” < Proto-Indo-European *kwen- “to celebrate” + Proto-Slavic *-p'ьlkъ “regiment, house”), as well as Rastic, name of the indirect line of Great Moravian rulers, and Pribina, name of a leader of *Merehanos*, both mean the same, Rasticъ/R'ästicъ could be a relative of Pribina. On the other hand, prince Rasticъ/R'ästicъ could be a son of Rastislavъ. The latter is more probable from a linguistic point of view.

MARTIN DIWEG-PUKANEC

doc. Mgr. Martin Diweg-Pukanec, PhD.
Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts
Department of Slovak Language and Literature
Štefánikova 67
949 74 Nitra
Slovakia
mdpukanec@ukf.sk